

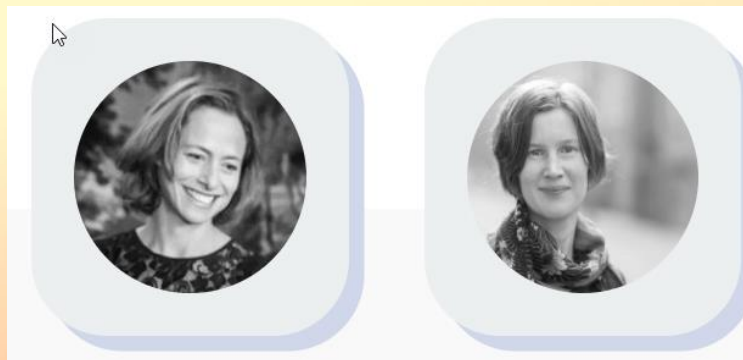
VMBO Examen²⁰⁻²¹

nét even anders

College voor Toetsen en Examens

Cyclus Formatief Evalueren

Wetenschappelijke
onderbouwing

In de praktijk:
PO/VO

In de praktijk:
MBO

In de praktijk:
HO

Take home messages

Formatief evalueren is gaat meer over leren dan over Toetsen

Formatief evalueren kun je in het klein in je klas vorm gaan geven! Ook met VMBO leerlingen

De cyclus van formatief evalueren kan hierbij goed helpen

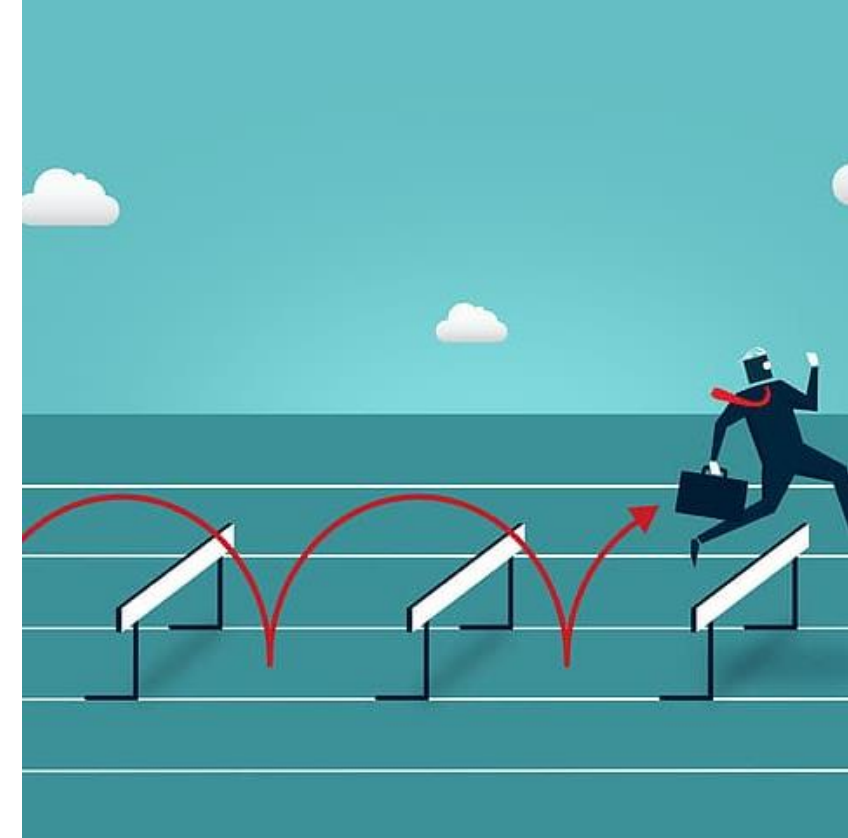
Wat wil jet met formatief evalueren bij leerlingen bereiken?

- Wordcloud (met bovenstaande vraag). Mensen mogen meerdere antwoorden opgeven.

Wat wil jij met FE bij je leerlingen bereiken?

Toetspraktijk is een marathon van heel veel toetsjes (volle PTA's) die voor iedereen hetzelfde zijn met vaak veel schriftelijke / kennis toetsen

Effect op leren en op lesgeven

Toetsing stuurt het leren! En het lesgeven!

Veel gehoorde 'klacht': leerlingen niet gemotiveerd, leerlingen niet actief, leerlingen geen zicht op eigen leren, en vmbo geregeld 'leerlingen hebben geen vertrouwen in eigen kunnen'

Moeten we ze daarom maar oneindig toetsen?

Formatief evalueren =

Alle activiteiten die leerlingen en docent uitvoeren om de leeractiviteiten/proces van leerlingen in kaart te brengen, te interpreteren en te gebruiken om betere beslissingen te maken over vervolgstappen (Black & Wiliam, 2009)

Summatief Toetsen = Toetsen aan einde van het leren
KAN de leerling het?
Afvinken en door

Formatief evalueren / “Toetsen” = om VAN te leren

Wat kan ik al? Hoe verder?

Dylan Wiliam noemt het:

1. Pedagogy of engagement = zorgen dat iedereen actief meedoet, zicht op alle leerlingen
2. Pedagogy of responsiveness = gebruiken van reacties van leerlingen om beslissing te nemen voor verdere stappen

Het gaat dus niet om **toetsen**, maar om **leren** verder helpen

Wiliam (2018). [Formative assessment: Confusions/clarifications/prospects for consensus](#), Oxford, UK

Wat is formatief evalueren

FE is een cyclisch proces gericht op verder leren waarbij zowel docent als leerlingen:

- helder hebben waar zij naartoe werken;
- een goed beeld hebben van waar zij staan;
- met gerichte instructie en feedback (nog) niet behaalde doelstellingen kunnen bereiken.

Positief voor leren, motivatie, zelfsturing, actieve leerling, eigenaarschap.... **POTENTIEEL**
OOK VOOR VMBO LEERLINGEN

Cyclus van Formatief Evalueren

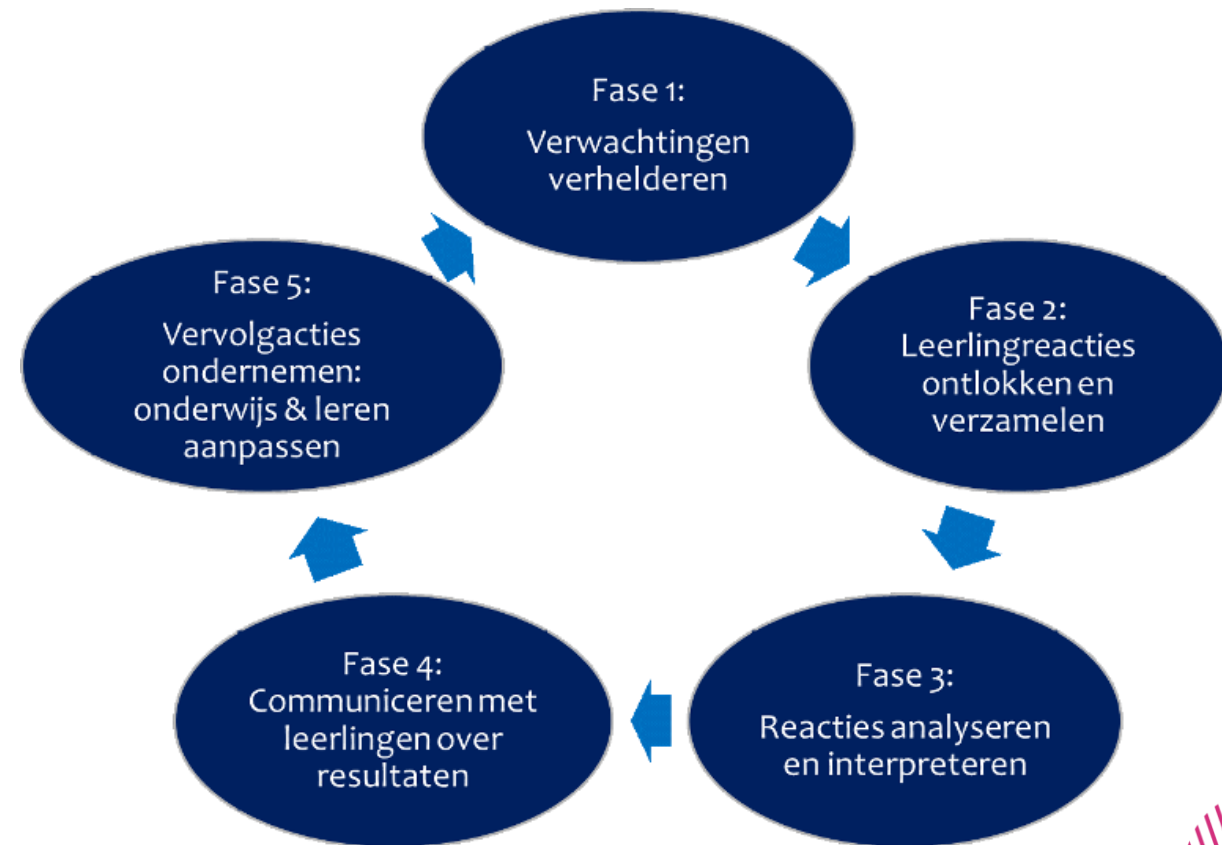
Gulikers & Baartman (2017)

5 fasen die samen – in
samenhang - het **proces** van
formatief evalueren zijn

Wat DOET de docent

En

Hoe zet de docent de IIn in
actie?

Vragen?

Fase 1: verwachtingen verhelderen

Fase 1:

Een **leerdoel** op het bord is niet genoeg.

Weten de leerlingen ook wanneer ze het leerdoel bereikt hebben?

Succescriteria geven zicht op de mate waarin een leerling het leerdoel heeft behaald.

- Beschrijven observeerbaar gedrag;
- Vormen de basis voor alle andere fasen van het FE proces

Samen met leerlingen helder krijgen!

Waarom? Hoe?

Werken met voorbeelden

> leraar po

> leraar vmbo

- lesvoorbeelden
- aan de slag
- links

> leraar havo/vwo

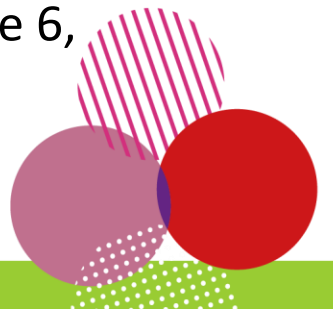
> schoolleider vo

> lerarenopleiders

Werken met voorbeelden!

- Biedermeier op een volgorde leggen: Wat maakt de ene nu beter dan de andere? (Groen)
- Leerdoel: goede zakelijke email maken passend bij doel en publiek. (Nederlands)
 - Opgeknippte email in elkaar zetten. Alle losse stukjes zijn genummerd
 - Werk van groepjes wordt gezameld en naast elkaar gelegd: Wat maakt nu een goede mail?
- What went wrong? Presenteer een expliciet fout voorbeeld in de klas en ga klassikaal op zoek naar de 'fouten' in een voorbeeld
- Een passende kaart voor doelgroep en doel kunnen schrijven (engels)
 - Samen bekijken van verschillende soorten geschreven kaarten (valentijd, oma 80, nichtje 6, overlijden, kerst)

Voorbeeld: bouwtekeningen maken (PIE)

Situatie: studenten zijn niet kritisch op hun eigen werk en ervaren feedback als vervelend

Groepjes zoeken bouwtekening op internet
→ Wat maakt de deze goed/niet goed
→ Samen succescriteria lijstje maken

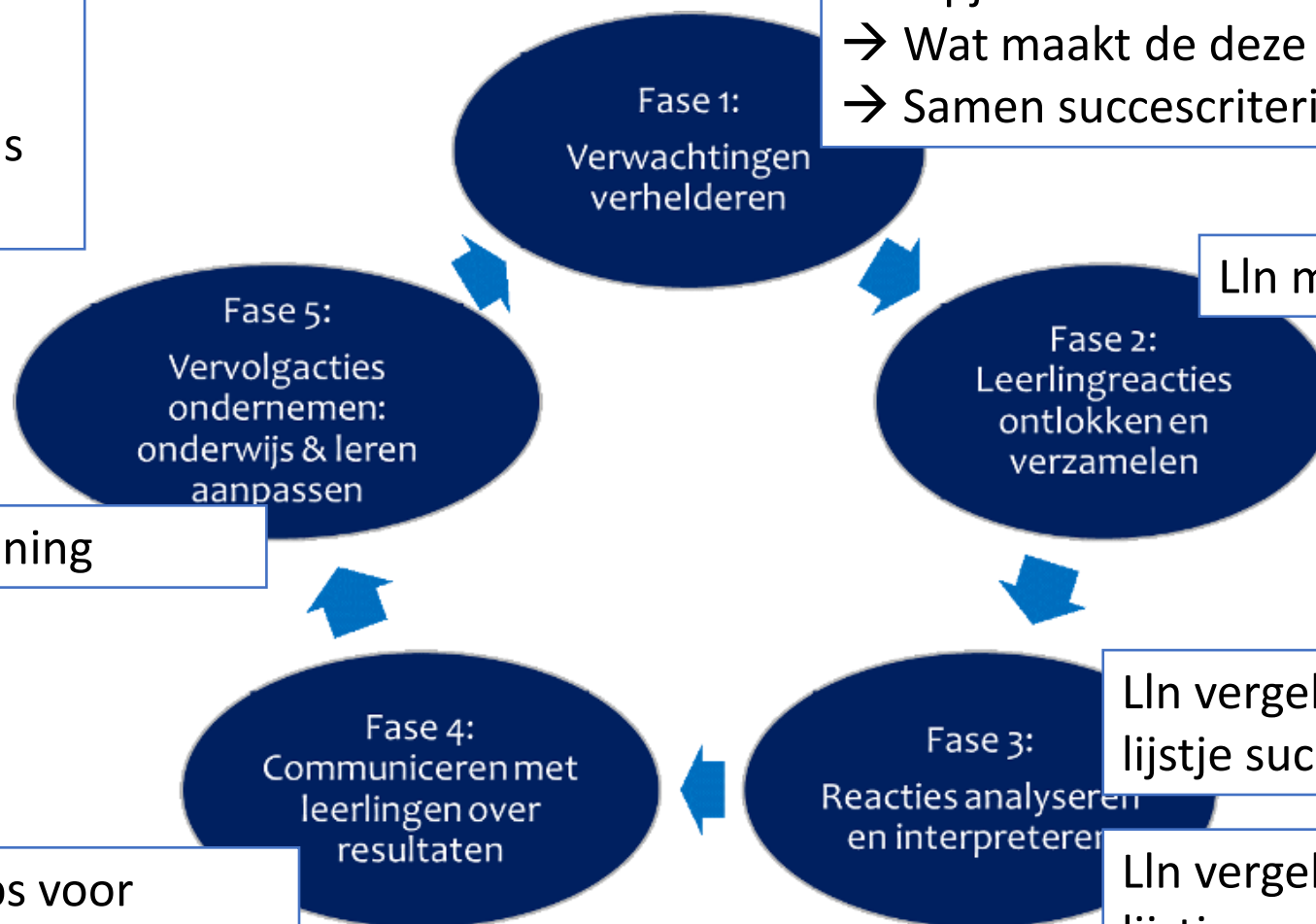
LIn maakt eigen bouwtekening

LIn maakt nieuwe tekening

LIn geeft concrete tips voor verbetering

LIn vergelijkt eigen tekening met lijstje succescriteria

LIn vergelijkt peer tekening met lijstje succescriteria

De kern van fase 1

- Leerdoelen: aan het einde van de les/serie kun je
- Succescriteria: waaraan zie je dat dit gelukt is?

Kern: goede en minder goede voorbeelden

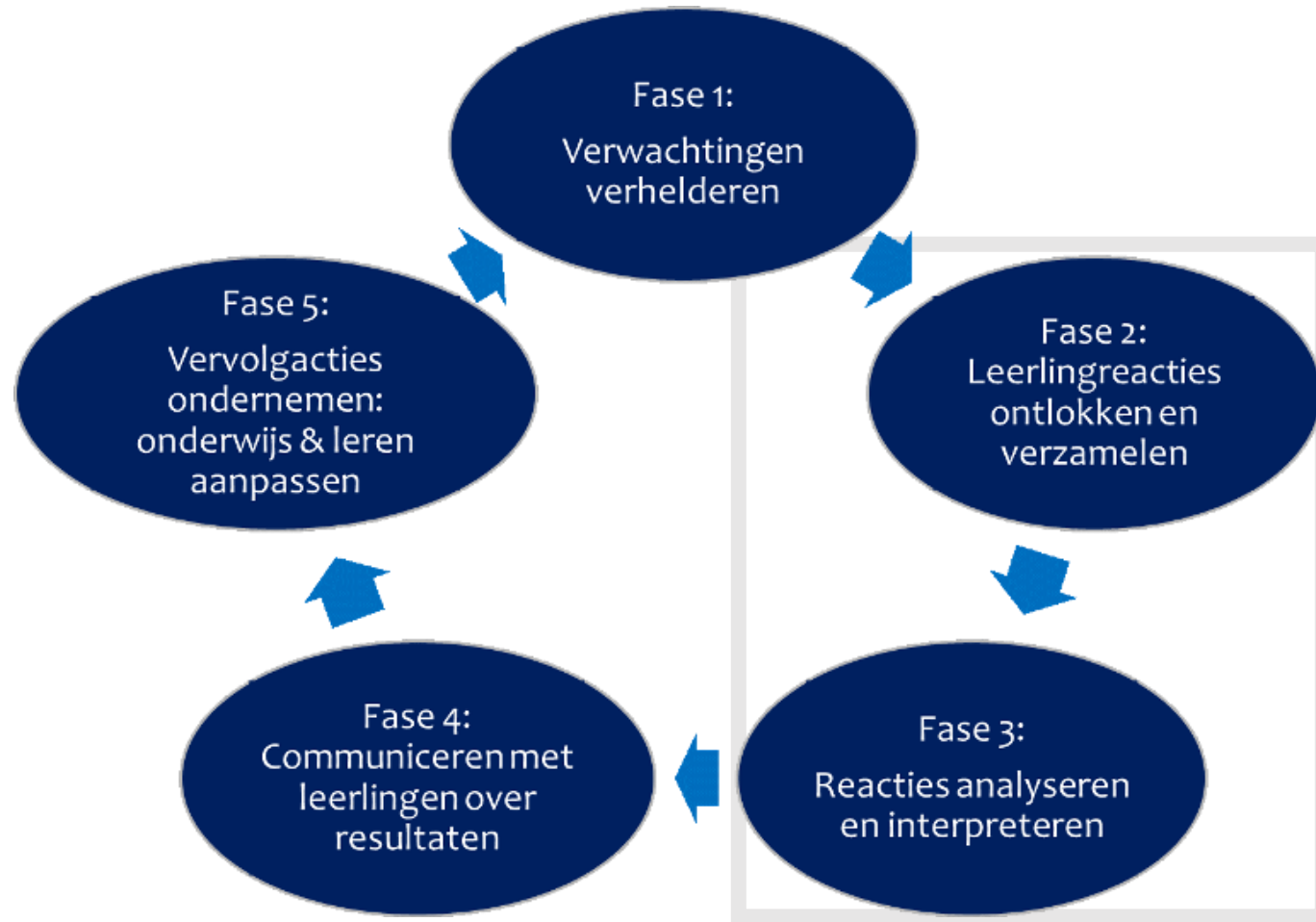
Samen: een neus voor kwaliteit ontwikkelen

Effect: leerlingen meer betrokken! Actief! En kritischer op eigen werk

Effect op jou: helpt bij de rest van de FE cyclus!

Fase 2 en 3: leerlingreacties ontlokken, analyseren en interpreteren

POLL

Leerling reacties ontlocken in formatief evalueren kan met...

- A. Een diagnostische toets
- B. Een kahoot
- C. Een observatie
- D. Alledrie de methoden

Hoe verzamel je studentreacties?

nét even anders

Informeel informatie verzamelen over het leerproces, bv.:
vragen in de klas,
discussies in de klas,
observeren

DOELGERICHT
Waar wil je iets over
zeggen?

Formeel informatie verzamelen over het leerproces, bv.:
Methode-afhankelijke en
methode-onafhankelijke toetsen

Eens/oneens POLL

Als je met rubrics werk, dan doe je ook aan formatief evalueren

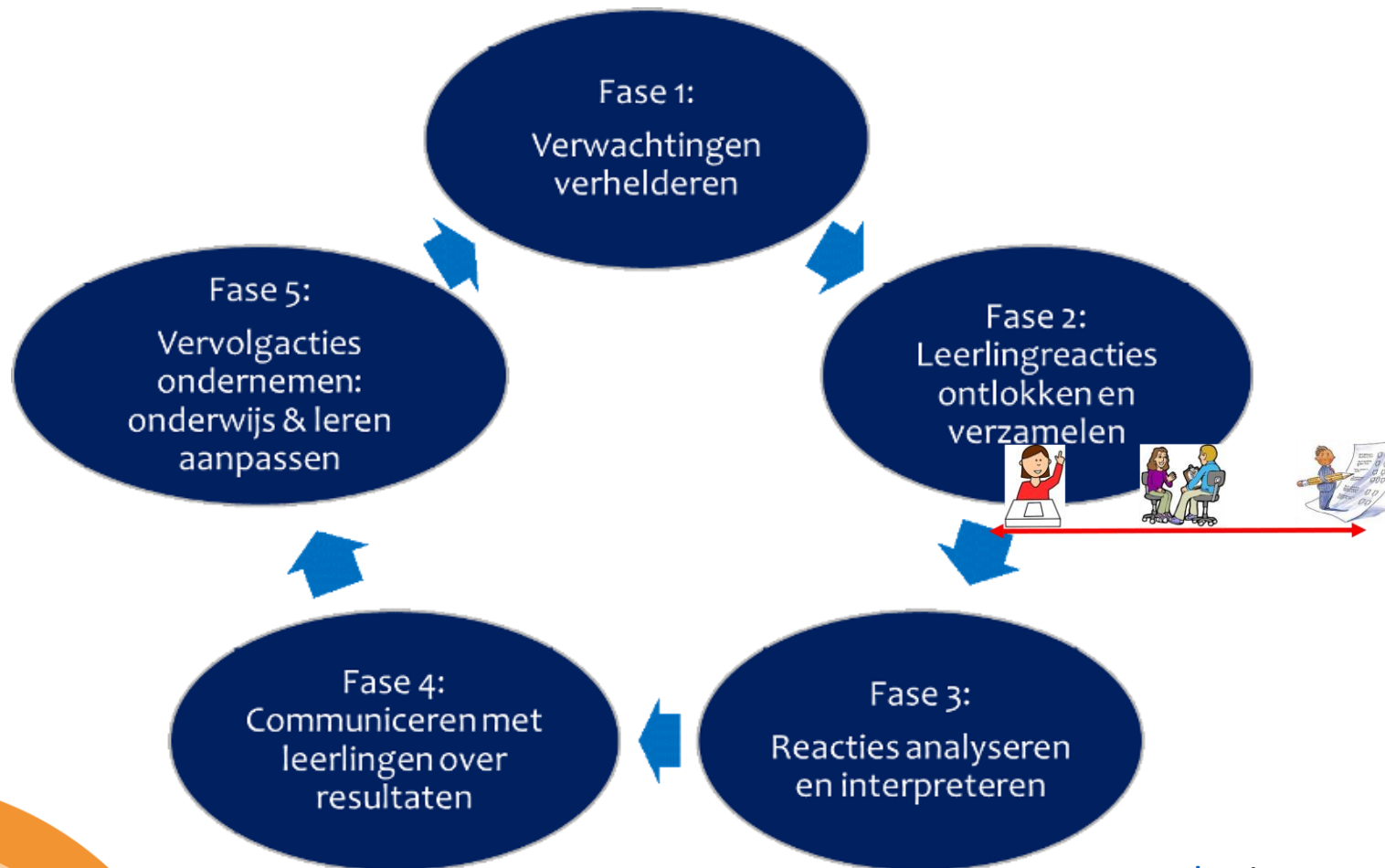
Eens

Oneens

Geen idee / twijfel

Misconceptie: ik zet een [instrument] in DUS ik doe FE

Het inzetten van een
instrument doe je in fase
2

Dit is 'slechts' een
onderdeel van het hele
FE proces

Reacties van IEDEREEN

Pedagogy of engagement

VMBO
Examen²⁰⁻²¹

nét even anders

Online

- Lesson up
- Nearpod
- Exit tickets
- Flipgrid (video's)
- Padlet

Zie veel inspiratie op onze
padlet FE ONLINE

Ook hier: doelgericht!

Doelgerichte vragen stellen (POLL antwoordoptie A-B)

Versie 1

Versie 2

Welke versie
checkt beter het
begrip van het
concept
'dood/levend'?

Welke zijn levend?

- A. Steen
- B. Kat
- C. Tafel
- D. Vogel

Welke zijn levend?

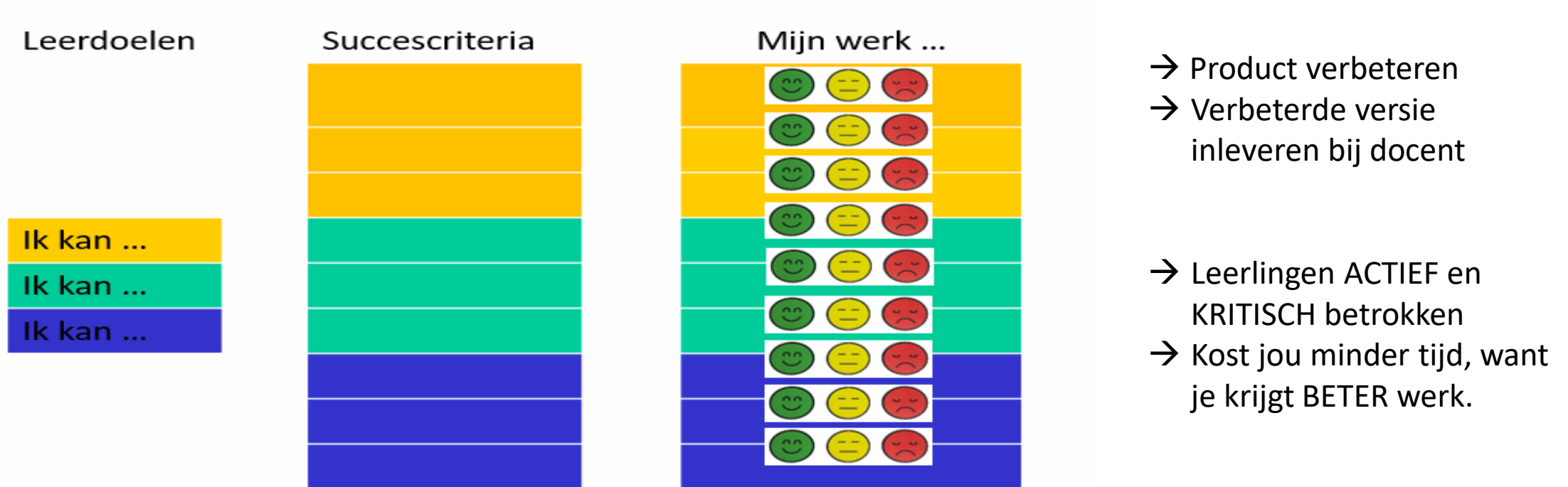
- A. Gras
- B. Bus
- C. Computer
- D. Boom

Zicht krijgen op misconcepties en onderliggend begrip en redeneren.

Draait niet om het juiste antwoord

Fase 3: leerlingen kijken gericht naar eigen werk

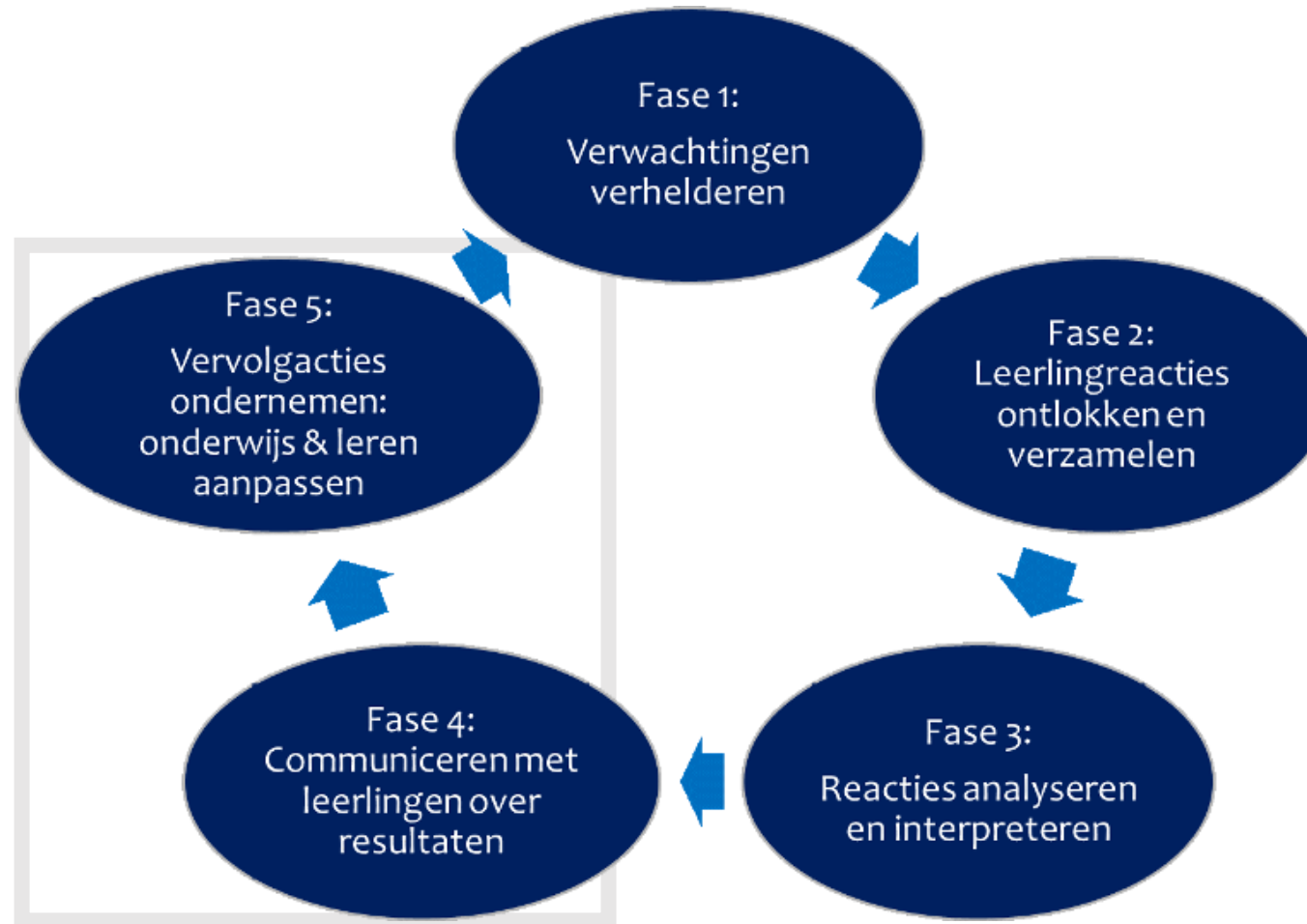

Fase 2/3 samengevat

- FE is meer dan een tussentijdse toets / diagnostische toets
- Selecteer activiteiten **passend** bij de leerdoelen en succescriteria (**doelgericht!**)
- Zoek gericht naar misconcepties en redenering, niet perse het goede antwoord.
 - interactie/uitwisseling, doorvragen/uitdiepen
 - fouten zijn om van te leren!
- Iedereen doet mee: zicht krijgen op iedereen
- Leerlingen hebben **denktijd**
- Analyse kan ook door (mede)leerlingen worden gedaan

Fase 4 en 5: Communiceren met leerlingen en vervolgacties ondernemen

Fase 4 aandachtspunten

Fase 4:

- geef feedback gekoppeld aan succescriteria
→ Observeerbaar gedrag!
- betrek leerling in het feedback geven, maar biedt structuur aan peer-feedback / self-assessment
→ Dus niet *“ga maar feedback geven”*
- goede feedback zet de leerling in actie!
→ 38% van de feedback is zinloos, of negatief! (Kluger & DiNessi, 1996)
- aandacht voor feedback **geven**, maar ook feedback **ontvangen**

Feedback ahv voorbeelden bespreken (z&w)

net even anders

Nieuwsbrief schrijven voor ouders (kinderopvang)

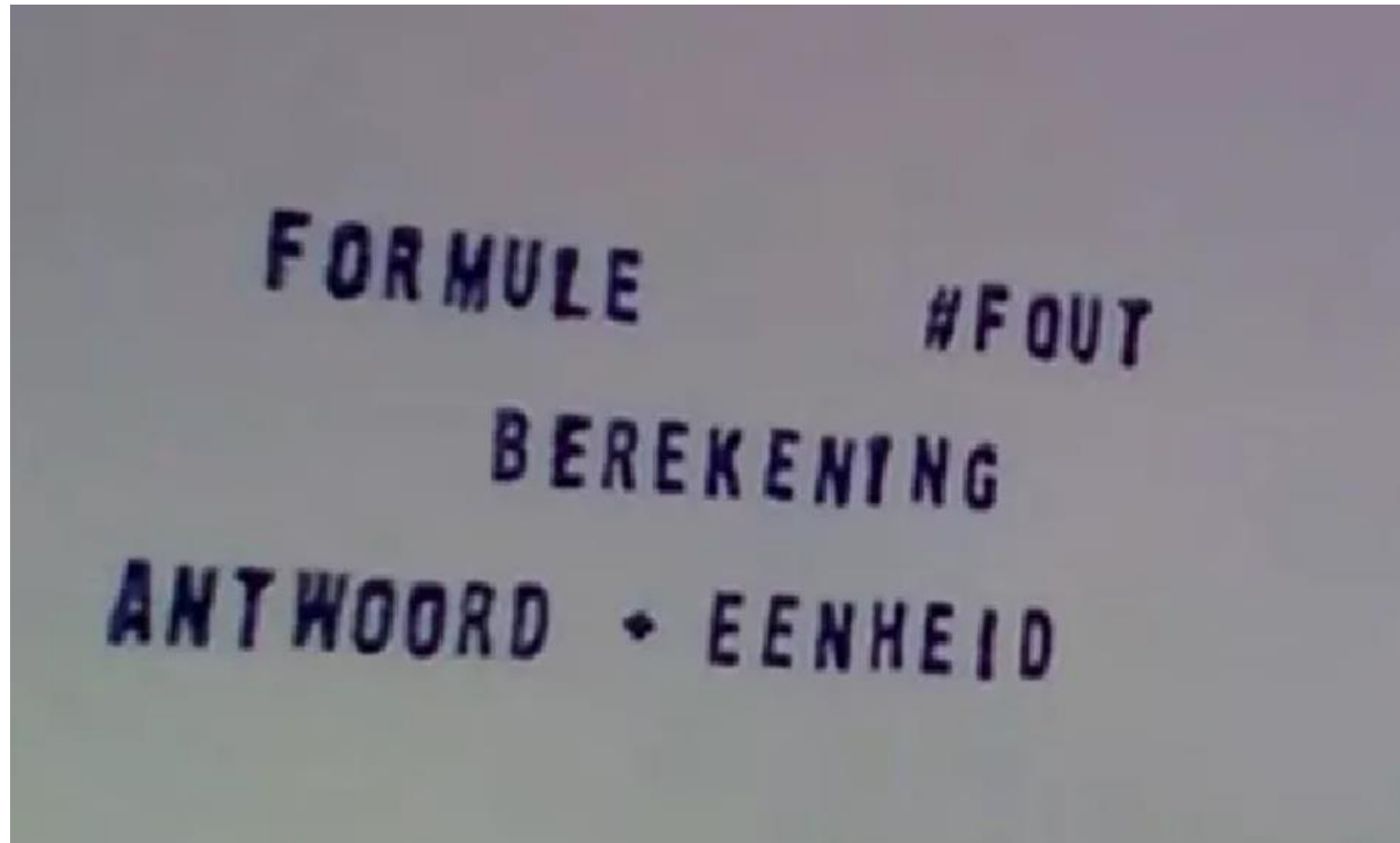
Fase -1-2-3 doorlopen

- Fase 4: docent vraagt **drie vrijwilligers** om hun nieuwsbrief klassikaal te delen
- Nieuwsbrieven projecteren en klassikaal bespreken ahv
succescriteria: welke feedback kunnen we deze lln geven? Tips + tops
- **Alle** leerlingen verbeteren hun nieuwsbrief met deze tips en tops

EFFECT: Volgende les: “mogen wij nu mevrouw?”

Feedback leganda (nask)

Groepsfeedback (maatschappijleer)

Efficient, effectief en zet leerling in actie!

Hoe zijn deze punten op jouw werk van toepassing?

<https://www.vernieuwenderwijs.nl/groepsgewijze-feedback/>

Voorbeelden van goed werk en om te delen:	Heeft nog wat ondersteuning of werk nodig:
- Thijs: mooi eigen invulling gegeven aan de opdracht door met tekeningen te werken. - Ilse: mening duidelijk onderbouwd met meerdere argumenten. - Job: interview gehouden met opa & oma om levensvraag te beantwoorden. - Tom: originele levensvraag, knap hoe je het zo zorgvuldig hebt beantwoord en onderzocht.	- Wietse, Collin en Anne-Fleur: eigen mening komt niet duidelijk naar voren, onderbouwing moet sterker. Kijk naar de succescriteria voor houvast. - Sven en Finn: opdracht is nog niet af. - Fien: er mist een onderdeel. - Robine: niks ingeleverd? - Anne: te veel plagiaat, probeer het opnieuw in je eigen woorden te schrijven.
Presentatie:	Basis foutjes:
- Veel van jullie hadden keurig een voorkantje met je naam en klas erop. Blijft wel een punt van aandacht. - Tof dat veel van jullie plaatjes bij je onderwerp hebben gezocht, dit kleed het verslag mooi aan. - Over het algemeen waren de verslagen goed opgemaakt, met de juiste inhoudsopgave en goed verzorgd.	- Kim-Lian: lettertype is te groot. - Veel spelfouten, ga na of dit voor jou geldt. - Zorg ervoor dat je iedere zin begint met een hoofdletter en eindigt met een punt. - Houd je aan de inhoudsopgave. - Niet verwezen naar een website of bron waar je iets vandaan had. - Letterlijk overgenomen van internet.
Misconcepties en tips voor de volgende keer:	

Fase 5 vervolgstap voor leerling EN leraar

- vaak 'vergeten' stap: komt vanzelf
- kan leerling in vervolgactie komen na feedback? → wat nodig?
- **taakserie:** feedback moet plaats hebben om te landen in een vervolgtaak; feedback geven op die punten waar leerling verbetering in kan laten zien

Waarom verbeteren ze niet? (ned)

Fase 5 vervolgstap voor leerling EN leraar

- vaak ‘vergeten’ stap: komt vanzelf
- kan leerling in vervolgactie komen na feedback? → wat nodig?
- **taakserie:** feedback moet plaats hebben om te landen in een vervolgtaak; feedback geven op die punten waar leerling verbetering in kan laten zien
- wat kun jij als docent meer of anders doen dan “het nog een keer vertellen” of “vertragen/versnellen”?
- durven af te wijken van vaststaand curriculum / lesplan

Voorbeeld: op basis van analyse ANDERE vervolgstap maken (groen/bloem)

Ipv gepland: leerlingen nog een boeket te laten maken

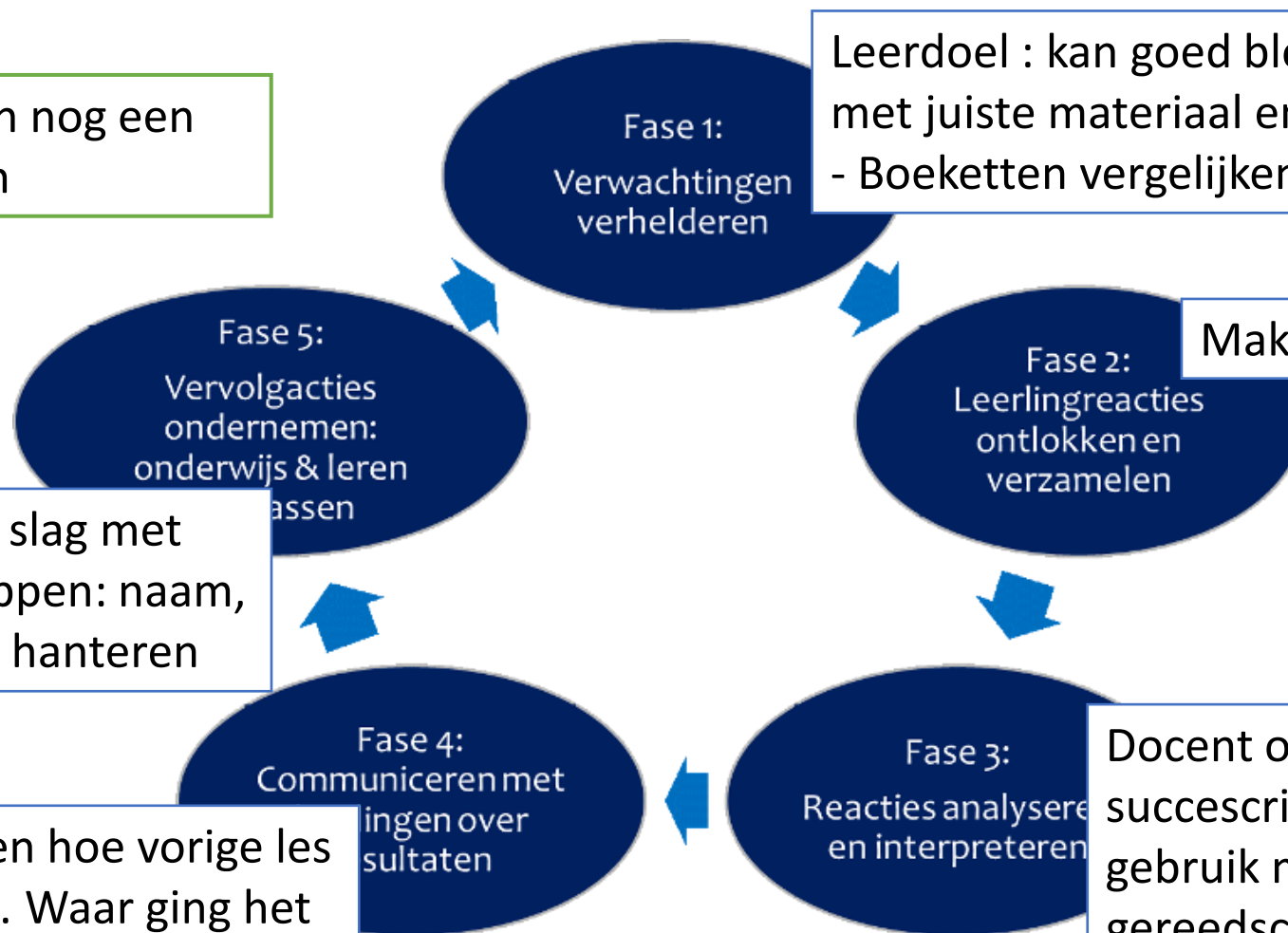
Leerdoel : kan goed bloemboeket maken met juiste materiaal en middelen
- Boeketten vergelijken → succescriteria

Maken boeket. Docent observeert

Docent ontdekt door succescriteria: probleem ligt in gebruik materiaal en gereedschappen

LIn in groepjes aan de slag met werkblad gereedschappen: naam, functie en manier van hanteren

Les 2: met LIn bespreken hoe vorige les ging ahv succescriteria. Waar ging het mis? → gereedschappen

Voorbeeld: yoghurt maken (voeding)

Situatie: ontdekken dat we werken aan verkeerde leerdoel

Leerdoel van de les: aan einde van de les kun je yoghurt maken

Leerdoel: werken volgens recept

Leerling mag eigen recept kiezen en dit maken

LIn maakt yoghurt

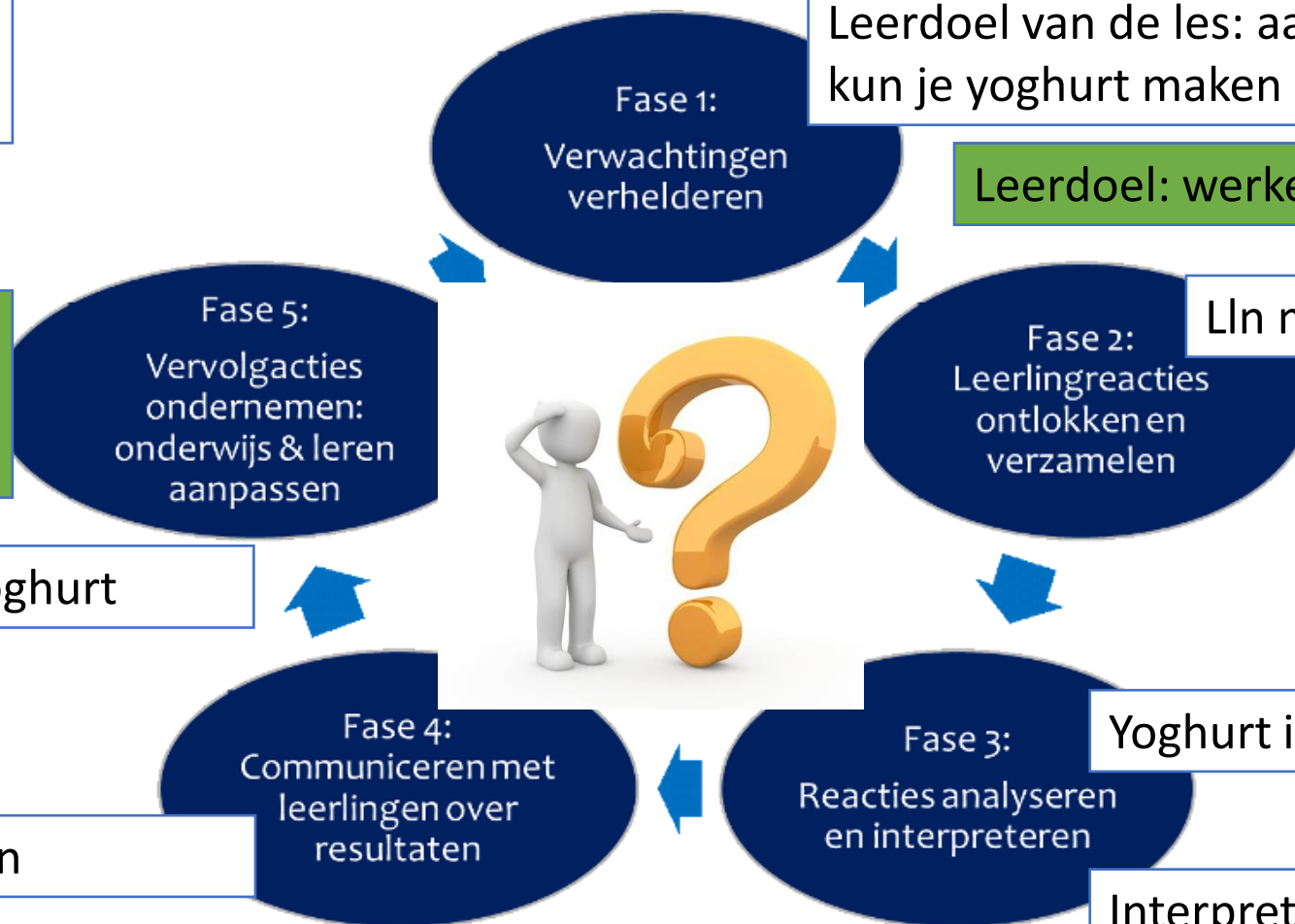
LIn maakt weer zure yoghurt

Yoghurt is zuur, lukt niet.

Nog een keer over doen

Interpretatie: LIn lezen recept niet!

Analyse: LIn heeft lactose allergie

Veel uitgewerkte voorbeelden

Lesvoorbeelden

19 maart 2020

- > leraar po
- > leraar vmbo
 - [lesvoorbeelden](#)
 - aan de slag
 - links
- > leraar havo/vwo
- > schoolleider vo
- > lerarenopleiders

Hier vind je geordend per leergebied (talen, exacte vakken etc.) allerlei inspirerende voorbeelden van formatieve praktijken in de klas. De voorbeelden geven een beeld van hoe formatief evalueren eruit kan zien bij de verschillende vakken. Ze inspireren, prikkelen en zetten aan tot denken: wat maakt deze lespraktijk nu formatief?

[Home](#)
[Wetenschappelijke onderbouwing](#)
[In de praktijk](#)
[Nieuws](#)

Cyclus Formatief Evalueren

Wetenschappelijke onderbouwing

In de praktijk: PO/VO

In de praktijk: MBO

In de praktijk: HO

VRAGEN?

Dank!

Judith Gulikers, WUR/ELS
judith.gulikers@wur.nl

VMBO
Examen²⁰⁻²¹

nét even anders